

Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret

Vår referanse
2022/10-26

Dato
26.02.2026

Referat fra nemndsmøtet 9., 10 og 16. desember 2025

1 INNLEDNING

- (1) Den 9., 10. og 16. desember hadde Ombudsnemnda samling i Oslo. Samlingen bestod av møter med forsvarsministeren, forsvarssjefen, lederne for arbeidstakerorganisasjonene Befalets Fellesorganisasjon (BFO) og Norges offisers- og spesialistforbund (NOF), Vernepliktsrådet (VPR) i Tillitsvalgtordningen i Forsvaret (TVO) og Forsvarets veteran tjeneste (FVT), samt et internt administrasjonsmøte.

2 MØTET MED FORSVARSMINISTEREN

- (2) I tillegg til FMIN, deltok underdirektør Geir Hove Midtun, seniorrådgiver Ingvild Sandvik og seniorrådgiver Henrik Izzet Thommesen fra FD.
- (3) Forsvarsministeren orienterte Ombudsnemnda om den sikkerhetspolitiske situasjonen og Forsvarsdepartementets prioriteringer. Det ble understreket at støtte til Ukraina er Norges viktigste sikkerhetspolitiske bidrag i dagens situasjon. Innenfor rammen av Nansen-programmet er det bevilget betydelige midler til støtte til Ukraina, og Norge bidrar både gjennom trening av ukrainske soldater i samarbeid med nordisk-baltiske land og gjennom aktivitet på norsk territorium.
- (4) Forsvarsministeren viste til NATOs beslutning om økt ambisjonsnivå frem mot 2035 og at Norge allerede ligger høyt i forsvarsutgifter per innbygger. Det ble pekt på behovet for å styrke Forsvaret raskt, gitt Russlands evne til å true NATO innen få år. Prioriteringen frem mot 2030 er å få dagens forsvarsstruktur til å fungere bedre.
- (5) Det ble orientert om økt NATO-tilstedeværelse i norske farvann, utvikling av nye ubåter og styrking av driftsmidler i revidert budsjett og statsbudsjettet for 2026. Forsvarsministeren fremhevet god rekruttering til Forsvaret og betydningen av verneplikten som rekrutteringsgrunnlag. Samtidig pågår det en helhetlig gjennomgang av vernepliktsordningen, herunder spørsmål om sikkerhetsklarering og lengde på førstegangstjenesten.

- (6) Forsvarsministeren orienterte videre om materiellanskaffelser, herunder artilleri, ubåter og fregatter, og betydningen av strategiske samarbeid med europeiske allierte. Det ble understreket at økt integrasjon og samarbeid er nødvendig for å møte den ekstraordinære kostnadsveksten i forsvarssektoren.
- (7) Når det gjelder «T-35-ordningen» – en ansettelsesform i Forsvaret der militært tilsatt personell har et kontraktsfestet ansettelsesforhold i Forsvaret frem til fylte 35 år – opplyste forsvarsministeren at saken nå er til utredning i departementet. Om lag 2 500 ansatte er berørt av ordningen.
- (8) Forsvarsministeren orienterte også om arbeidet med ny veteranlov. Mandatet for arbeidsgruppen ventes ferdigstilt etter jul, og dialogen med veteranorganisasjonene er igangsatt.
- (9) Ombudsnemnda har mottatt en henvendelse om etableringen av en uavhengig tilsynsmyndighet for militær luftfart, som Statens havarikommisjon tilrådet i kjølvannet av en nestenulykke i 2020. Sikkerhetstilrådingen lyder:

«Sikkerhetstilråding Forsvaret nr. 2021/07

Undersøkelsen av nestenkollisjonen med fjelløya Mosken 11. mars 2020 med et C-130J Hercules har vist at Luftforsvarets sikkerhetsledelse, interntilsyn og oppfølging av 335 skvadron har vært utilstrekkelig. Luftforsvarets ledelse hadde dermed ikke fanget opp svakheter i sikkerheten ved 335 skvadron. Havarikommisjonen stiller spørsmål ved om Luftforsvaret selv er i stand til å avdekke og korrigere egne systemiske sikkerhetsproblemer, og mener undersøkelsen avdekker behov for et eksternt tilsynsorgan.

Statens havarikommisjon tilrår Forsvarsdepartementet å etablere en uavhengig og helhetlig militær luftfartsmyndighet (tilsynsmyndighet). Denne luftfartsmyndigheten må tilføres nye ressurser og ikke gå på bekostning av virksomheten i Luftforsvaret.»

I henvendelsen til Ombudsnemnda pekes det blant annet på at militære dronepiloter føler usikkerhet om sin egen rettsstilling dersom det skulle skje ulykker, blant annet sett hen til KNM «Helge Ingstad»-ulykken, der personlig straffansvar ble gjort gjeldende overfor vaktsjefen.

Forsvarsministeren har forståelse for bekymringen som kommer til uttrykk i henvendelsen til Ombudsnemnda. Forsvarsministeren informerte nemnda om at det jobbes med å få på plass en uavhengig tilsynsmyndighet for militær luftfart, men at arbeidet er juridisk komplekst og tidkrevende. Forsvarsministeren antydte at beskrivelsen av en løsning for tilsyn med militær luftfart, herunder rettslig regulering, vil kunne være på plass innen sommeren 2026.

3 MØTET MED FORSVARSSJEFEN

- (10) I tillegg til forsvarssjefen deltok Director of Staff i Forsvarsstaben (FST), brigader Brage Larssen, og forsvarssjefens militærassistent, oberstløytnant Lasse Berg.
- (11) Forsvarssjefen informerte Ombudsnemnda om status i Forsvaret sett i lys av de fire hovedmålene i Forsvarets målbilde for 2025: Operasjoner, beredskap, utholdenhet og utvikling. Med bakgrunn i hovedmålene delte forsvarssjefen også sin overordnede vurdering av Forsvarets operative evne.
- (12) Forsvarssjefen tilkjennega at vi snakker umodent om forskjellene i status på Forsvarets beredskap og utholdenhet. Slik forsvarssjefen forklarer det, handler ikke utholdenhet i krig om selve lagerbeholdningen i det krigen bryter ut, men snarere hvor effektivt man klarer å etterfylle lageret etter et eventuelt krigsutbrudd ved bruk av samfunnets samlede ressurser. Forsvarssjefen informerte nemnda om at hverken statusen på Forsvarets beredskap eller utholdenhet er tilfredsstillende per nå.
- (13) Støtten til Ukraina har direkte sammenheng med Norges sikkerhet og er dermed blant Forsvarets høyest prioriterte oppgaver. Verdien av Forsvarets militære støtte til Ukraina i 2025 var på om lag 72, 5 milliarder kroner, over 10 milliarder mer enn det totale forsvarsbudsjettet i Norge i 2020.
- (14) Forsvarssjefen informerte Ombudsnemnda om at forsvarssektoren er i rute med gjennomføringen av Forsvarsløftet. I 2026 skal lukking av gap i Forsvarets beredskap samt Forsvarets digitale transformasjon prioriteres særskilt.
- (15) Forsvaret skal være klar til strid (KTS) i 2029. I tråd med fagmilitært råd fra 2023 handler dette om sikre maksimal forsvarsevne ut av det Forsvaret vi har i dag, da majoriteten av de store materiellanskaffelsene i Forsvarsløftet først leveres i perioden etter 2029.
- (16) Forsvarssjefen støtter og ønsker en åpen og ærlig debatt om Forsvaret i offentligheten, og viser til at ytringsfriheten er en styrke ved det norske demokratiet som det er verdt å forsvare. En opplyst forsvarsdebatt fordrer samtidig at vi evner å diskutere ut ifra en helhet, og ikke bruddstykker tatt ut av en kontekst.
- (17) Forsvarets øvingsaktivitet økes ikke i 2026. For å lukke gap i Forsvarets operative evne knyttet til beredskap, må aktivitetsnivået balansere for å nå målsetningene i KTS 2029. Forsvarssjefen viste i denne sammenheng blant annet til Sjef Luftforsvarets budskap om å gå fra høy aktivitet til langvarig beredskap.
- (18) Forsvarssjefen vil rydde i styrkestrukturen for å sikre at rett person settes på rett plass. Videre vil forsvarssjefen fylle Sivilforsvaret og politireserven med rulleført militært personell som Forsvaret ikke har plass til i styrkestrukturen. Eksempelvis vil

digitale utskrivningskort komme i 2026, noe som vil gi en dynamisk og mer treffsikker styrkedisponering.

- (19) Forsvarssjefen orienterte kort om status i prosjekt helhetlig verneplikt. Etter forsvarssjefens vurdering er det på tide med en overordnet diskusjon om verneplikten i Norge, blant annet knyttet til vernepliktens lengde og innhold. Forsvarssjefen ser dette i sammenheng med at plikten til å fratre ved fylte 60 år er fjernet. Forsvarssjefen mener som TVO at man må begynne å informere om verneplikten og førstegangstjenesten for ungdommer på skolen.
- (20) Forsvarssjefen informerte Ombudsnemnda om at Forsvaret som følge av iverksatte tiltak ikke lenger vil mangle befall i 2028, slik prognosene tilsa i 2023. Det er fremdeles et underskudd på offiserer, særlig i Luftforsvaret, men dette søkes korrigert gjennom ytterligere tiltak.
- (21) Forsvarssjefen mener det er viktig å styrke rekruttskolene. Det vurderes å opprette en tredje rekruttskole.
- (22) På spørsmål fra Ombudsnemnda om de nødvendige tilgangene er delegert fra Forsvarets personell- og vernepliktssenter (FPVS) slik at HR-reformen kan fullbyrdes, svarer forsvarssjefen at FPVS ikke ennå har delegert fullmaktene. Saken følges opp tett fra FST.
- (23) På spørsmål fra Ombudsnemnda om forsvarssjefens vurdering av arbeidet mot mobbing og seksuell trakassering, svarer forsvarssjefen at det fremdeles forekommer mobbing og seksuell trakassering i Forsvaret. Når det er sagt, merker forsvarssjefen en positiv effekt av arbeidet som er gjort. Især er varslingsinstituttet forsterket gjennom opprettelsen av Forsvarets sentrale varslingsenhet. Andre tiltak som «Ikke i mitt lag» virker.
- (24) Forsvarssjefen viser til at andre offentlige instanser nå henvender seg til Forsvaret og ber om råd og innspill til utviklingen av deres respektive varslingsystemer.
- (25) Forsvarssjefen fortalte Ombudsnemnda at den hyppigst forekommende formen for trakassering i Forsvaret er kjønnstrakassering, og at dette i hovedsak relateres til ungt personell som trakasserer ungt personell. Forsvarssjefen sidestiller kjønnstrakassering med seksuell trakassering.
- (26) Forsvarssjefen vil invitere Ombudsnemnda til et eget møte om verneplikten, der også håndtering av mobbing og seksuell trakassering samt varslingshåndtering vil være viktige agendapunkter. Forholdet mellom aktivitet og beredskap vil også stå på agendaen.

- (27) Avslutningsvis anbefalte forsvarssjefen Ombudsnemnda å avlegge et besøk til Forsvarets logistikkorganisasjon på Gardermoen som har en sentral funksjon i den militære støtten til Ukraina.
- 4 MØTET MED ARBEIDSTAKERORGANISASJONENE, BFO OG NOF
- (28) Ombudsnemnda møtte leder for BFO, Dag Anders Stutlien og leder for NOF, Staale I. Reiten. Tema for møtet med BFO og NOF var Forsvarsløftet i organisasjonenes perspektiv. De fremhever spesielt tre punkter: rekruttering, personellmangel og ståtid.
- (29) Både BFO og NOF uttrykker tillit til Forsvarets fagkompetanse innenfor området investeringer og materiell, og påpeker at dere hovedfokus er på personell, trivsel og kompetanse. Når det gjelder Forsvarsløftet, peker de på et betydelig etterslep estimert til 80-90 mrd. kroner, blant annet på våpen og ammunisjon. De melder også om krevende boforhold, hvor befall i perioder må bo på 4/6-mannsrom.
- (30) BFO peker på at det fremstår som et misforhold mellom Forsvarets rapportering om god rekruttering og arbeidstakerorganisasjonenes opplevelse av personellmangel. Forsvarets komplekse art gjør at mye av kompetansen må utvikles internt, som gjør at man ikke kan rekruttere «hvem som helst» i stillinger. Den største gruppen med personellmangel er i alderen 30–45 år. I tillegg oppleves HR-transformasjonen som en utfordring dersom personellet skal øke ytterligere iht. Forsvarsløftet, da dagens løsninger vurderes som lite effektive.
- (31) NOF forklarer at T-35-kontraktene ble innført på begynnelsen av 2000-tallet, i en periode hvor Forsvaret var forpliktet til nedbygging. Ordningen er derfor et produkt av «dyp fredstid» og samsvarer ikke med dagens krevende sikkerhetspolitiske situasjon. I dag står vi i en omfattende militær oppbygging hvor tidlig avgang ved 35 år verken er bærekraftig eller forenlig med Forsvarets ambisjoner om vekst i gjeldende langtidsplan (LTP). Personell på T-35 kontrakter har gjennom tjenstlig erfaring opparbeidet unik kompetanse. Denne kompetansen er avgjørende for Forsvarets operative evne og oppbygging.
- (32) I sammenheng med personellmangelen viser Stutlien til dagens T-35-kontrakter, hvor enkelte nå avstår fra videre utdanning i Forsvaret fordi dette kan medføre tap av bonusordningen. Dette er utdanning Forsvaret har behov for at personellet tar. Om lag 2 500 ansatte er tilsatt på T-35, med forutsetning om fratreden ved 35 år mot bonus. Denne kompetansen er vanskelig å erstatte. Her mener både BFO og NOF at man bør vurdere tiltak for å beholde dette personellet som er i gruppen Forsvaret mangler. Deres forslag til løsning er å gi fast tilsetting med eventuell overgang til T-60, og at det utbetales opptjent bonus til dags dato, uten ytterligere bonus senere. På den måten får de som er på T-35-kontrakt i dag, både videre jobb og bonus, samt at Forsvaret beholder ønsket personell fremfor å utdanne nye. Det er bedre for den

enkelte og billigere for Forsvaret på sikt. NOF vurderer at mange vil fortsette på disse vilkårene.

- (33) Når det gjelder «pensjonssaken», understreker BFO at dagens fremstilling undervurderer de reelle utfordringene Forsvaret står overfor frem til en varig løsning foreligger. Problemet handler ikke bare om behovet for forutsigbarhet, men om at Forsvaret per nå ikke har et fungerende og rettferdig pensjonssystem som ivaretar personell som har store deler av lønnen sin i variable tillegg. Etter Høyesterettsdommen er det fortsatt uavklart hvordan disse tilleggene skal innarbeides i pensjonsgrunnlaget, og konsekvensene skaper betydelig usikkerhet i organisasjonen. Denne situasjonen påvirker både rekruttering og ikke minst evnen til å beholde erfarent personell. Tap av intern kompetanse rammer produksjonsevnen direkte, og utfordringene vil fortsette å øke fremover dersom ikke denne utfordringen finner sin løsning raskt. Så lenge personellet ikke opplever pensjonsordningen som rettferdig eller forutsigbar, risikerer vi at personell med kompetanse som er kritisk for Forsvaret, velger å finne seg noe annet å gjøre.
- (34) NOF viste også til at LTP vil legge opp til en omfattende bruk av reservister. Dette er personell som til daglig arbeider i privat eller offentlig sektor. Ved innkalling til tjeneste i Forsvaret vil dette personellet ikke ha status som ansatte, og har derfor ikke noe medbestemmelse på egne arbeidsvilkår eller rettigheter.

5 MØTET MED VERNEPLIKTSRÅDET I TILLITSVALGTORDNINGEN I FORSVARET

- (35) Ombudsnemnda møtte VPR og de landstillitsvalgte, samt avdelingstillitsvalgt for Finnmark landforsvar. VPR ga nemnda en orientering om deres nye prinsippprogram, sikkerhetsklarering, tjenesteinnhold og økning i soldatmassen.
- (36) TVO vedtok Tillitsvalgtordningens overordnede prinsippprogram på Landskonferansen i 2025, hvor Ombudsnemnda deltok. I etterkant ble hovedutvalgene bedt om å ta stilling til prioriterte vedtak, for å belyse hva som er viktig for soldatene og avdelingene i tiden fremover. Sakene som ble løftet var blant annet ivaretagelse av personell, sikkerhetsklarering, personlig bekledning og utrustning og personellrelatert eiendom, bygg og anlegg med fokus på kapasitet og vekst, og militærfaglig utdanning.
- (37) VPR har løftet saken om sikkerhetsklarering til relevante instanser, som Forsvarets sikkerhetsavdeling, Utenriks- og forsvarskomiteen, forsvarsminister og forsvarssjef, og Forsvarsstaben. VPR opplever at behandlingstiden for sikkerhetsklarering tar lang tid, både for personell med tilknytning til andre stater, og for personell som allerede er i tjeneste og som blir dimittert i påvente av klarering. I påvente av klarering blir soldater satt til lite meningsfulle oppgaver, og i noen tilfeller hvor personopplysningsblanketten blir sendt etter stillingstildeling, skapes det personellmangel til blant annet seiling. Ombudsnemnda har et ønske om å arrangere et seminar om sikkerhetsklarering, hvor TVO vil være en sentral aktør.

- (38) VPR forteller at det fremdeles finnes stillinger som oppleves som lite meningsfulle for soldatene. Et eksempel er kjøkkenassistenter på GSV, hvor soldatene fra Trenregimentet opplevde et misforhold mellom forventning og faktisk tjeneste. VPR peker på at media kan ha bidratt til urealistiske forventninger til førstegangstjenesten. I dag er informasjonsbehovet rundt stillinger stort, og rammene oppleves som utilstrekkelige. Ombudsnemnda stiller spørsmål ved om det er et behov for en oversikt over omfanget av slike stillinger.
- (39) VPR opplever en underbemanning og begrenset kapasitet til oppfølging av soldatene. De peker på et behov for en større og mer tverrfaglig gruppe som kan jobbe med denne problematikken sentralt i Forsvaret, hvor det per i dag kun er avsatt 1,5 årsverk. Ombudsnemnda uttrykker sterk bekymring for mangelfull personellforvaltning.
- (40) Det settes opp et oppfølgingsmøte med VPR etter nyttår, med fokus på Soldataksjonen.

6 MØTET MED FORSVARETS VETERANTJENESTE

- (41) Ombudsnemnda har invitert FVT til et møte for å diskutere veteranbegrepet, arbeid rundt ny veteranlov, støtte til Ukraina og ivaretagelse av veteraner. Nemnda møter veteraninspektør Ranie Elisabeth Tomter og nestkommanderende/stabssjef Ola Bøe-Hansen.
- (42) Veteraninspektøren gir Ombudsnemnda en orientering om hvordan veteranbegrepet blir brukt i dag og veteran tjenestens tanker rundt dette. FVT utvikler veteranportalen.no som skal fungere som en samlingsplass hvor veteraner, veteranfamilier og alle som jobber for og med veteraner kan hente informasjon. Veteranportalen.no er et resultat av Tiltak 1 i Regjeringens tiltaksplan, lansert i mars 2024, og målsettingen er lansering til Frigjørings- og veterandagen 8 mai inneværende år.

7 INTERNT ADMINISTRASJONSMØTE

- (43) Rapporten om tilsyn av utdanningsreformen ble vedtatt med mindre justeringer uten ny plenumsgjennomgang.
- (44) Ombudsnemnda godkjente stillingsutlysning i sekretariatet med de innspillene som fremkom i møtet.
- (45) Ombudsnemnda godkjente avtale om videreutdanning med medarbeider i sekretariatet.
